

Авраменко К. Б.

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У МЕТОДИЧНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті проаналізовано підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до сутності термінів «технологія навчання», «методика», «технологія»; визначено особливості технологічного підходу у змісті методичної підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти; обґрунтовано переваги та складники технологізації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Автором доведено, що реалізація технологічного підходу у структурі та змісті методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів впливає на формування мотивації їхнього професійного самовдосконалення.

Ключові слова: *технологія навчання, методика, технологія, майбутні вчителі, методична підготовка, технологізація освіти, вища школа.*

В статье проанализованы подходы украинских и зарубежных ученых относительно смысла терминов «технология обучения», «методика», «технология»; определены особенности методической подготовки в системе высшего педагогического образования; обоснованы преимущества и составные техноогизации учебного процесса в высших учебных заведениях. Автором доказано, что реализация технологического подхода в структуре и содержании методической подготовки будущих учителей начальных классов влияет на формирование их профессионального самоусовершенствования.

Ключевые слова: *технология обучения, методика, технология, будущие учителя, методическая подготовка, технологизация образования, высшая школа.*

Approaches of domestic and foreign scientists to the essence of terms «technology of studies», «methods», «technology» are analyzed in the article; the features of technological approach are contained in contents of the methodical preparation future teachers in the system higher pedagogical education; advantages and components of technologization of education process at Higher educational establishment are grounded. It is well proven by the author, that realization of technological approach in a structure and maintenance of the methodical preparation of the future teachers is instrumental in forming of motivation of their professional self-perfection.

Key words: *technology of studies, methods, technology, future teachers, methodical preparation, introduction of technological methods in education, Higher school.*

Вимога сьогодення – забезпечення освітньої сфери фахівцями нового покоління, здатними на високому професійному рівні здійснювати навчально-виховний процес в освітніх закладах різних типів, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися в науковій інформації. Цій проблемі присвячено низку статей та науково-методичних посібників як українських, так і зарубіжних авторів (М. Кларин, Л. Пироженко, О. Пехота, О. Пометун, Г. Сиротенко та ін.). Істотною особливістю цієї тенденції для початкової ланки освіти є варіативність, наявність вибору різних навчальних програм і підручників, використання ефективних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток особистості учня. Тому пошук підходів у методичній підготовці майбутніх учителів початкових класів, які б могли перетворити навчання в технологічний процес з гарантованими результатами, є нагальною проблемою вищої педагогічної освіти.

Проблеми фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів були предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців Н. Бібік, В. Бондаря, Л. Коваль, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружої та ін. Однак, аспекти застосування технології навчання у підготовці майбутніх учителів як методистів досі у наукових джерелах не систематизовані.

У зв'язку з викладеним, мета статті – обґрунтування запровадження технологічного підходу у методичну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Уперше терміни «педагогічна технологія», «технологія навчання» використовували вже на початку ХХ століття у працях відомих педагогів В. Бехтерева, А. Ухтомського, С. Шацького, а набагато пізніше – наприкінці

70-х ХХ ст. – ця проблема зацікавила науковців різних країн (К. Бруслінг, Т. Ільїна, М. Кларк, Л. Пресман, Л. Салаї, Т. Сикамото, С. Шаповаленко та ін.). Педагоги зробили висновок про те, що *технологія навчання* є не лише додатковим засобом і новою системою, а й відіграє значну роль у навчальному процесі, змінюючи його організаційні форми, методи, зміст, що, водночас, впливає на педагогічне мислення майбутніх учителів.

У сучасних розробках вітчизняних та зарубіжних науковців доволі часто технологія ототожнюється з методикою, яка розглядається як прикладна частина теорії, зміст якої базується на варіантах досвіду. Це дозволяє «перекладати» теоретичні положення у площину конкретних педагогічних явищ. Такий підхід до методики визначає її зв'язок з теорією та технологією навчання: теорія досліджує закономірності функціонування методичної системи навчання певного предмета, методика «переносить» їх у практику, технологія розробляє засоби реалізації певної системи [4, с. 87; 7, с. 21].

О. Пометун та Л. Пироженко висловлюють думку про те, методику можна співставити з ремеслом (низькоефективною ручною працею), а технологію – з високопродуктивним машинним виробництвом [5].

У ґрунтовній праці О. Савченко «Дидактика початкової школи», яка присвячена проблемі фундаментальної підготовки вчителя початкових класів для сучасної української школи, зазначено, що методика набула статусу самостійної педагогічної дисципліни з власною теоретичною та практичною частинами. Між методикою та дидактикою існує тісний зв'язок: «методика конкретизує на навчальному матеріалі основні категорії дидактики», тому остання «виконує щодо методики теоретико-методологічну функцію» [6, с. 22].

Аналіз російської науково-методичної літератури доводить, що при визначенні сутності методики та технології переважна більшість науковців звертається до психологічного й педагогічного складників освітньо-виховних взаємодій. Так, В. Беспалько технологію вважає системою, у якій заздалегідь спроектований навчально-виховний процес послідовно втілюється на практиці [1]. М. Кларін визначає «системність і конструювання навчального процесу, які гарантують досягнення поставлених цілей» [3, с. 24]. Це означає, що технології полягають у попередньому проектуванні процесу навчання з урахуванням дидактичних цілей і заданого рівня засвоєння.

Таким чином, на відміну від методики, технологія акцентує увагу на процесі створення, а не лише на застосуванні конкретних методів, організаційних форм і засобів навчання. Технологія орієнтується на заданий, а

не передбачуваний результат; на відміну від методики, вона не допускає, варіативності, пошукової діяльності.

Пошуки шляхів підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців для початкової школи дали нам змогу вийти на гнучкі технології навчання студентів. Сучасні технології навчання перш за все передбачають нові взаємодії викладача та студентів, а також нову систему діагностики та контролю навчального процесу. Характерною ознакою є перенесення центру уваги у навчанні на самостійну роботу студентів, на створення умов, які б стимулювали систематичне, активне, самостійне оволодіння знаннями, рефлексію.

Особливість використання технологічного підходу полягає в тому, що здійснюється такий навчальний процес, який гарантує досягнення поставлених цілей. У відповідності з цим у технологічному підході ми виокремлюємо такі кроки, якими під час занять послідовно оволодівають студенти:

1. Мотивація навчальної діяльності.
2. Цілепокладання: визначення особистісно значущих завдань тієї діяльності, яку передбачено здійснити протягом заняття.
3. Проектування: складання плану роботи.
4. Організація виконання плану діяльності: варіативність методів, прийомів, при виконанні конкретних методичних завдань.
5. Оцінка поточних результатів, корекція навчання.
6. Самооцінка, рефлексія.

У технологічному підході до навчання виокремлюємо:

- постановку цілей і їх уточнення, орієнтацію ходу навчання на навчальні цілі;
- їх орієнтацію разом з ходом навчання та гарантоване досягнення результатів;
- оцінку поточних і кінцевих результатів.

Особливу увагу слід звернути на те, що, по-перше, увесь навчальний процес пронизує оперативний зворотний зв'язок (корекція навчального процесу), яка не властива традиційному навчанню.

По-друге, особливістю технологічної побудови навчального процесу є послідовна орієнтація на чітко визначену мету.

При традиційній організації навчального процесу очікуваний результат навчання та його наслідки не завжди є предметом піклування викладача методичних дисциплін. Тому при реалізації технологічного підходу потрібно прослідкувати ланцюжок: *мета навчання* → *результати навчання* → *дії*

студентів.

Отже, при технологічному підході у навчальному процесі змінюється роль викладача – з носія інформації він стає організатором діяльності і співробітництва зі студентами, консультантом, який керує навчальним процесом. Провідною стає самостійна пошукова діяльність останніх.

Оскільки в методиці викладання певного навчального курсу чітко визначається теоретичний і практичний компоненти, то в особистісному стилі професійної діяльності педагога вищої школи вони повинні бути доцільно врівноваженими, адже недостатній обсяг теоретичних знань може привести до механічного копіювання досвіду інших, що не сприяє появі інновацій. Натомість, відсутність набутих практичних умінь та навичок, слабкі знання технології педагогічного впливу на особистість студентів «приводить» вузівського викладача до тих, хто вміє міркувати («Як би можна було б це зробити?»), але не може реалізувати на практиці.

Наші висновки збігаються з позицією С. Гончаренка про те, що оскільки методика певного навчального предмета є процесом творчим, то вона базується не лише на сумі знань, які треба подати учням, а й на досвіді вчителя, його інтуїції, особистих якостях [2, с. 12].

Таким чином, метою ефективної організації навчального процесу з методичних дисциплін увесь навчальний матеріал рекомендують розділити на блоки, які відповідають попередньо виокремленим навчальним одиницям. Протягом вивчення всього курсу (теми) кожен студент одержує серію завдань з діагностувальною метою. Для усунення прогалин і труднощів краще використовувати індивідуальну роботу викладача зі студентами. Основною формою роботи з методичних дисциплін при технологічному підході визначено роботу студентів у групах, їхнє взаємоконсультування. Зрозуміло, що тестування, подача інформації студентами, а також представлення матеріалів для корекції можуть проводитися і автоматичним способом – за допомогою комп'ютера.

Для прикладу оберемо відпрацювання вміння розбирати (аналізувати) студентами задачі певного виду. Зауважимо, що формування цих вмінь відбувається поетапно:

1. Створення орієнтаційної основи для формування у майбутніх учителів узагальненого підходу до типової задачі з детальним поясненням аналітико-синтетичного методу.

2. Колективне закріплення цього методу при розв'язуванні аналогічної задачі (під керівництвом викладача).

3. Суттєве зменшення ступеню допомоги викладача при розв'язуванні наступної задачі.

4. Самостійне складання алгоритму використання аналізу та синтезу для даного типу задачі (з допомогою викладача).

Особливої уваги з боку викладача при здійсненні такого підходу має раціональна організація індивідуальної роботи студентів, контролю за їхньою самостійною роботою, фіксація ступеня самостійності і рівня сформованості методичних умінь розв'язувати задачі.

Усвідомлення істини, що в діяльності педагога гармонійно поєднуються теоретичні знання та мистецтво, нормативні елементи та творчість стають рушійною силою для самоосвіти, теоретичного абстрагування, розвитку педагогічної інтуїції та методичної мобільності.

Отже, реалізація технологічного підходу у навчальному процесі сприяє забезпеченню постійного зворотного зв'язку, повному охопленню всього змісту навчання. При цьому викладач має можливість прослідкувати за ходом процесу роботи студента, залучати їх до самоконтролю та самоосвіти. Зміни в організації, структурі та змісті методичної підготовки вчителів початкових класів з позицій технологічного підходу спрямовані на підготовку майбутнього педагога до творчого пізнавального та власного методичного пошуку, а значить – формування мотивації професійного самовдосконалення.

Відтак, подальшого дослідження потребує визначення дидактичних умов застосування технологічного підходу у методичній підготовці майбутніх учителів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 228 с.
2. Гончаренко С. У. Методика як наука / С. У. Гончаренко. – Хмельницький : Видав-во ХГПК, 2000. – 30 с.
3. Кларин М. В. Педагогические технологии в учебном процессе / Кларин М. В. – М. : Высшая школа, 1989. – 129 с.
4. Кобзарь Б. С. Система і методика викладання педагогічних дисциплін у вузі / Б. С. Кобзар // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 2. – С. 85–93.
5. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / [за ред. О. І. Пометун]. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
Саранцев Г. И. Теория, методика и технологии обучения / Г. И. Саранцев // Педагогика. – 1999. – № 1. – С. 19–24.